

Un nou llibre, 'La normalitat improbable', d'Albert Branchadell, ha reobert el debat sobre la supervivència de la llengua catalana. Sis anys després que el grup de Girona pronostiqués una mort relativament ràpida, la discussió continua.

CATALÀ

QÜESTIÓ DE SUPERVIVÈNCIA

És l'any 1990 i dos joves professors universitaris de Girona, acompanyats per un capellà historiador de la llengua, disparen un míssil contra la línia de flotació del cofoisme lingüístic. Si no s'inverteix radicalment la tendència actual –afirmen– el català pot estar condemnat a la desaparició en cinquanta anys. Són August Rafanell, Albert Rosich i Modest Prats, i des d'aleshores seran coneguts en els àmbits sociolingüístics com "el grup de Girona". El seu llibre –titulat *El futur del català*– té la virtut de marcar un abans i un després en el debat sobre la normalització del català, i de tornar a posar sobre la taula, quinze anys després del terrèmol del manifest d'*Els Marges* ("Una nació sense estat, un poble sense llengua?"), la qüestió de la supervivència de la llengua catalana.

Els de Girona, a més, obliguen les ments benpensants de la capital a mirar al sud del país, a Alacant, un mirall lingüístic on fa angúnia contemplar-se. El que ara passa allà –diuen– pot passar aquí més aviat del que imaginem. I continuen: un retrocés de la frontera del domini lingüístic no només és fatal per al català al País Valencià, sinó també al Principat.

D'aleshores ençà, el debat sobre la salut present i futura de la llengua s'ha reproduït cíclicament.

Els posicionaments són diversos, però es podrien dividir genèricament en dos grups, optimistes i pessimistes. "Anem bé", "no anem bé". El llibre d'Albert Branchadell que acaba d'aparèixer

Un retrocés de la frontera del domini lingüístic no només és fatal per al català al País Valencià, sinó també al Principat.

(*La normalitat improbable*) és la darrera aportació al debat, però no serà l'última. A Branchadell, ho podeu comprovar en l'entrevista que segueix aquest article, se l'ha de situar en el grup dels pessimistes. Dels molt pessimistes, fins i tot. Un resum de la seva tesi, molt sintètic: el procés de normalització té tres obstacles que l'entrebiquen: la situació jurídica de la llengua, "que oscil·la entre l'adversitat i la insuficiència"; la voluntat política del govern de la Generalitat (de dalt), "molt més feble que no sembla"; i, final-

ment, "la indiferència de la majoria de la població de Catalunya". Conclusió del jove sociolingüista: és poc probable que la llengua catalana arribi a la situació de normalitat que teòricament persegueix l'actual procés de normalització. O en paraules més planes, com diu en l'entrevista: "el català no serà una llengua normal". Almenys si tot continua com fins ara.

Branchadell només parla del Principat, però les seves paraules podrien ser extensibles a la resta del país. A les Illes, superat el *miratge* Soler –breu parèntesi d'esperança lingüística–, el nou govern ha retornat a la tònica Canel·las. El president Jaume Matas ha rebut en audiència privada una minoritària entitat que defensa el secessionisme lingüístic abans d'entrevistar-se amb els representants de l'Obra Cultural Balear (OCB), que compta amb milers d'afiliats i una llarga trajectòria en defensa de la llengua i la cultura pròpies de les Illes. Tot un símptoma. I al País Valencià, el govern de Zaplana continua en la línia del més absolut desinterès pel procés de normalització, que està en perill de retrocés respecte a les petites conquestes de l'etapa socialista...

De fet, fa temps que les cuines de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de

ARXIU / RAFA GIL

Catalunya han detectat les vies d'aigua en el procés de normalització que denuncien Rafanell, Rossich, Prats, Murgades, Branchadell i tants d'altres. El problema és que els cuiners fa anys que van preparar les receptes corresponents per afrontar la situació, van cuinar els plats, i aquests són al congelador. Si més no, el plat principal: la reforma —o actualització— de la Llei de Normalització Lingüística de 1983. Es tracta d'una promesa electoral de CiU des de 1992, però les circumstàncies político-ambientals dels darrers anys han fet pensar als responsables de la Generalitat que era millor anar endarrerint la tramesa al parlament del projecte de llei (que està redactat).

En realitat, l'aprovació de la nova llei, el dia que es produeixi, serà l'oficialització del final d'u-

na etapa que ja fa temps que ha acabat *realment* —la de l'extensió del coneixement de la llengua— i l'inici d'una altra que ja hauria d'haver començat fa temps —la del salt endavant en l'ús social—. L'*impasse* que viu la política lingüística al Principat s'havia aguditzat els darrers mesos. Aturada la reforma de la llei, la sensació de desconcert i manca de perspectives en tots els nivells de la direcció general comandada per Miquel Renui era clarament detectable. En bona part fruit d'aquesta situació Isidor Marí —durant molts anys sots-director general— va decidir fer el salt per anar a raure a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC).

En aquest context, el canvi produït recentment en la Conselleria de Cultura —Joan Maria Pujals ha substituït Joan Guitart— ha aixecat

expectatives sobre un nou impuls a la política lingüística. A hores d'ara es dona per segur que Miquel Renui serà rellevat, i el candidat a la direcció general més ben situat sembla el conegut notari de Barcelona Lluís Jou, que en el moment de tancar aquesta edició encara no ha acceptat l'oferta que li ha fet Pujals. El nomenament de Jou pot donar una pista sobre les intencions de Pujals pel que fa a la normalització: prestigiar la llengua apostant per la introducció del català en el món jurídic entès àmpliament, bufets d'advocats, registres, notaries i, naturalment, l'administració de justícia. Un terreny vedat fins ara a la llengua pròpia del país.

No se sap, però, si Pujals té intenció o no de tirar endavant la reforma de la llei del 1983. Sobre aquest aspecte, els sociolingüistes

L'aprovació de la nova llei de normalització, el dia que es produeixi, serà l'oficialització del final d'una etapa que ja fa temps que ha acabat 'realment' —la de l'extensió del coneixement de la llengua—. I l'inici d'una altra que ja hauria d'haver començat fa temps: la del salt endavant en l'ús social.

Dalt, Albert Rossich, coautor d'«El futur del català» (1990), amb August Rafanell i Modest Prats (dreta). El Grup de Girona és clarament escèptic sobre el procés de normalització.

ARXIU / VICENT A. JIMÉNEZ

coincideixen: és necessari. Albert Rossich pensa que "ara és el moment de fer un pas endavant, perquè el perill de campanyes contra la normalització sembla desactivat, o si més no en estat letàrgic. Es podria buscar un màxim de consens i avançar en la reforma del marc legal".

Francesc Vallverdú, que tradicionalment se situa en posicions més optimistes que el grup de Girona, coincideix amb Rossich, però matisa: "la llei actual té moltes deficiències i cal polir-les, però també és veritat que en molts àmbits encara no s'aplica. Ja sigui una nova llei o una reforma de l'anterior, el que es faci s'ha de fer amb consens".

Està garantida la supervivència? És la pregunta del milió. El discurs oficial, ni al Principat, ni a les Illes, ni al País Valencià no fa pensar que la llengua catalana es trobi en una situació de vida o mort. En canvi, la majoria dels estudiosos d'aquests territoris coincideixen, amb matisos, a pintar un panorama prou més preocupant: Bernat Joan a les Illes, Vicent Pitarch, Toni Mollà o Antoni Ferrando al País Valencià, i els ja esmentats al Principat... El diagnòstic és molt similar en tots els casos, i les diferències, majors o menors, arriben a l'hora de fer propostes.

Aquest seria el cas, per exemple, del darrer llibre de Vicent Pitarch, *Control lingüístic o caos*.

Vista la difícilíssima situació de la llengua catalana al País Valencià, marcada pel problema afegit del secessionisme, el sociolingüista castellanenc –membre de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC)– diu bàsicament dues coses: primer, que cal una autoritat normativa forta i acceptada per tothom que eviti el perill de disgregació de la llengua; segon, que aquesta autoritat, al País Valencià, no pot ser el IEC sinó que ha de ser una institució valenciana. I Vicent Pitarch aposta per l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV).

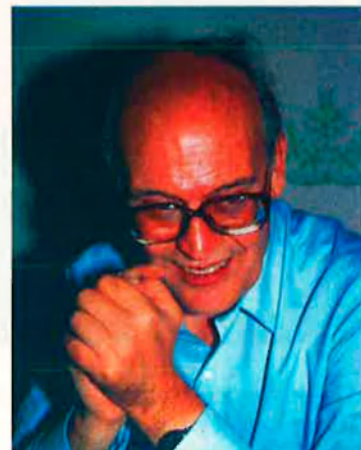
És clar, doncs, que Pitarch no considera que la supervivència estigui garantida. Rossich, sis anys després de la publicació d'*El futur del català*, considera que la situació no ha canviat prou per

rectificar el pronòstic que s'hi feia: "Continuo pensant el mateix. Mentre una llengua no és totalment hegemònica en un territori determinat, la seva supervivència no està garantida. Quan en un territori conviuen dues llengües i una de les dues és més forta que l'altra, la feble té totes les de perdre. El català, avui, té totes les de perdre".

Vallverdú es va sumar a la polèmica sobre el futur del català amb l'obra *L'ús del català. Un futur controvertit* (1990). I no vol ser tan contundent com Rossich: "El món actual cada vegada en resulta més desconegut, i les coses canvien tan ràpidament que el futur és una nebulosa. Per tant, no em sento capaç de dir res fiable sobre la supervivència del català. El que sí que puc dir és que conec

ARXIU / PRATS | CAMPS

"El que és clar –diu Albert Rossich– és que la recuperació del català comportarà, per força, que el castellà reculi."

ARXIU / CARMÉ PUÉRTOLAS

quina era la situació de la llengua en els anys 40, els 50, els 60, els 70, els 80 i els 90. I puc dir que, amb contradiccions, veig un progrés evident en la normalització lingüística".

El concepte d'hegemonia utilitzat per Rossich és clau. En el seu llibre, Branchadell hi circula quan fa una de les seves afirmacions més polèmiques: una de les conseqüències d'una "normalització forta" (la que té per objectiu que tots els ciutadans visquin –no "puguin viure"– de fet en català) seria la desaparició d'una comunitat lingüística castellana als Països Catalans.

"El que és clar –diu Rossich– és que la recuperació del català comportarà, per força, que el cas-

Miquel Renui, director general de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya durant els últims anys. L'aturada de la reforma de la llei de 1983 ha omplert de desconcert l'actuació de la direcció general els darrers temps.

tellà reuli en algunes de les parcel·les que ocupa, i potser això no s'ha sabut explicar bé a la gent”.

Arribem, doncs, al tabú. Què passa amb el castellà, i amb els castellanoparlants, si el procés de normalització progressa de debò i es culmina. Rossich avança una possible resposta: “En els països normalitzats, les persones procedents de la immigració tendeixen a reduir l'ús de la seva llengua als àmbits privats. No per imposició, sinó perquè ells mateixos ho veuen com la cosa més normal del món. Això, en el nostre cas, no es pot forçar, però s'ha d'ajudar la població a comprendre que això seria el més natural també aquí. El que no es pot esperar és que el castellà desaparegui dels Països Catalans, en tant que hi ha gent que el té i el tindrà com a primera llengua”.

Quan Albert Rossich parla de països normalitzats es refereix a estats independents, on els immigrants tenen plena consciència d'haver canviat de país. No és el nostre cas... “S'ha de fer entendre a tothom que aquest és un estat plurinacional i plurilingüe, i que històricament als Països Catalans l'ús del castellà s'ha introduït coercitivament. O bé això s'entén o bé aquest estat no funciona des del punt de vista lingüístic. Penso que si fóssim un

estat independent l'objectiu de l'hegemonia del català seria vist per la població com una cosa més natural i lògica, i fins i tot segurament les mesures legals podrien ser menys dures que les que actualment són necessàries”. (Si el lector salta un moment a la pàgina 24 d'aquest mateix número veurà com en aquest punt Rossich i Branchadell estan radicalment en desacord.)

Entretant, però, l'actitud lingüística dels catalanoparlants continua essent un factor absolutament decisiu segons tots els estudiosos. Vallverdú ho il·lustra amb les ensenyances del desaparegut Uriel Weinrich, autor d'una obra de referència per a tots els sociolingüistes catalans: “Ell va explicar que de la mateixa manera que l'actitud de defensar la nació rep el nom de nacionalisme, l'actitud de defensar la llengua havia de rebre un nom. En va dir lleialtat lingüística. I igual com la lluita d'una nació per la llibertat rep el nom de procés d'alliberament nacional, la lluita d'una llengua havia de rebre un nom: procés de normalització lingüística”.

Una altra cosa és, segons Francesc Vallverdú, que “tant els processos d'alliberament nacional com els de normalització lingüística poden tenir diversos graus de realització. En el primer cas, de

ARXIU / CARME PUÉRTOLAS

la frustració fins a la independència, passant per l'autonomia, la confederació, etc; en el segon, des del fracàs fins a l'hegemonia total, passant per fórmules intermèdies”.

Per a molts estudiosos, és precisament aquest el mal de què pot morir el català: el comportament dels seus parlants, especialment dels més joves, que a les grans àrees urbanes del nostre país —com ha demostrat l'estudi *Triar no és trair. Identitat i llengua en els joves de Barcelona*, d'Emili Boix— tenen una actitud lingüística molt poc compromesa. La majoria no saben que, això del català, és qüestió de supervivència.

Francesc Vallverdú, autor de 'L'ús del català. Un futur controvertit' (1990). Tot i ser més optimista, coincideix en molts punts amb el grup de Girona.

Eduard Voltas

EL MISTERI DE LA SELVA

**LA REPRESENTACIÓ ASSUMPCIONISTA MÉS ANTIGA D'EUROPA (S. XIV)
EN LLENGUA CATALANA / TEXT MUSICAT SEGONS LA CONSUETA**

LA SELVA DEL CAMP BAIX CAMP

LLOC: Església Parroquial de Sant Andreu Apòstol
HORARIS: 14 d'agost, 22.30 hores / 15 d'agost, 20 hores

INFORMACIÓ I RESERVES:

Tel. (977) 76 60 28 i Fax (977) 84 43 12.
Patronat de la Representació de l'Assumpció (Joan Massana)
C. Major, 16 - 43470 LA SELVA DEL CAMP (Baix Camp)